

B Á N Z S Ó F I A

Méreg

regényrészlet

*Balassa Péter emlékének,
hetvenedik születésnapjára*

A bőr és a csontok közti távolság (São Paulo, 1985. június 7. // 2015. május 22.)

A puszta kézzel felmutatott koponya tompa fénnnyel csillog a fakó, trópusi télben.

A tömeg felmorajlik, szinte feljajdul.

Egy tompa fényű tárgy. Egy darab delejes csont. Szemünket pajzs nem védi, vakít.

Fél évtizede porladt az ásványokban gazdag, agyagos földben, az ásványok csillámai selymesen ragyognak a reggeli napsütésben.

Rothadás, romlás, dekompozíció: e csontozat hajdan a hús és bőr ünneplőjébe öltöztetett test és szellem lényege.

Akkor és most: rothadás.

Az emberi hangok hirtelen elülnek, feszült csönd telepszik a temetőre és környékére. *Csak a csontok kopogása hallik, a halál angyala füttyörész.*

Csak a csontok kopogása.

Nem hagyjuk el őt, és ő sem ereszt bennünket, hű tettesünk. Málló, savanyú csontváza beépül az atmoszférába és a talajba, esőerdőket pusztít, rákos sejteket növeszt, folyókat mérgez. A csontok kopogása, mint savas eső a holt lelkekre. Hiányzó testek százezrei helyett egyetlen, kevély csontváz.

*

1985. június 6-án, a braziliai São Paulo metropolisától huszonhét kilométerre fekvő, festői művészvároska, Embu das Artes gondozott temetőjében soha nem látott tömeg verődött össze. Középen a helyettes igazságügyi orvosszakértő hófehér, frissen vasalt inge vakít.

Aki ránéz, mintha a póre, ropogós igazságot látná.

A feltárt sírban álneven elföldelt személy, bizonyos Wolfgang Gerhard testének maradványai kerültek az imént napvilágra. A feltételezett *corpus delicti*. A zsiros föld alatt az ösztönök legalja; feltéve, de meg nem engedve. Még nem. A Föld életében negyven év csak egy gyűródés távoli reménye.

Várjatok, várakozzatok.

Mi az, ami a *legalja*? Milyen mélyre kell ásni? Milyen ott a föld geológiai rétegződése, ásványi összetétele? Összefér-e az achát, smaragd, brazilianit és más drágakövek és féldrágakövek lelőhelyével? Megannyi kérdés.

Orvos, kutató, férj, apa, pártkatona, tömeggyilkos, ültetvény-felügyelő, barát, szerető, ravasz sármőr, menekülőművész, sunyi csontváz. Egy tehetséges színész erős szerepei.

Trópusi erdő mélyén kellemes férfihang énekel:

„In Paris, in Paris,
sind die Mädels so süß
wenn sie flüstern Monsieur, ich bin dein...“
Die Stimme seines Herrn.
Kutya. Kutya. Kutya.

A tömeg zaklatott moraja, a vakuerdő, a trópusi tél reggeli hűvöse, a libabőr. Talpunk alatt a kiemelt test által kontaminált föld. A mérreg, amely beépült az ásványokba, az aljnövényzetbe, a növények által termelt oxigénbe. A belélegzett levegőbe, az anyagcserébe. Észrevétlenül, diszkrétén, mint egy sokat szolgált, rutinos komornyik.

„A kérdés, ugye, hogy *ki* az, aki előbb vagy utóbb felszínre kerül?”

„Ki a megmondhatója?”

Inácio okoskodik. Inációt láthatóan vonzza a teatralitás, aznap délután rám osztja a hálás közönség szerepét. Például, mondja, néhány éve, 2012-ben III. Richárd csontjai Lancasterben egy autóparkoló földjéből kerültek elő. Kis hatás-szünetet tart, majd megismétli: „Egy *autóparkoló*ból, hm? Ez volt a *Looking for Richard Project*. Lábakon álló, szürke fém iratrendezője óriásfiókját kihúzza, kicsit lapozgat a dossziék között, majd előhúzza a keresett anyagot. Arckifejezése fáradtan diadalmas, mint aki most élt túl egy természeti katasztrófát. *Lúúking*. Az angol szavakat erős akcentussal ejti. Később az újságkivágást akkurátusan vizsgálhelyezi az évszámok szerint rendezett dossziék egyikébe.

*

A fotóriporterek egymást taszigálva, lökdösve igyekeznek előnyös portrét készíteni a romlás e későn fellelt, már megkövült fosszíliajáról.

Ki lát engem?

Ki hallja meg végre a csontjaim fecsegését?

Hallgassátok, hallgassátok hát! Elkéstemek, lúzerek.

Katt. A koponya sáros, földes, mégis csillog. Katt, katt. A látvány nem vesz tudomást a tartalomról, nincs a világban rend. Katt. Miért lázadozik minduntalan a szépség az erkölcs ellen? Miért szép egy tömeggyilkos arca? Miért csillog a gonosz koponyája a napban?

Katt, katt, katt, katt, katt, katt katt.

*

Inácio hitte, hogy előbb-utóbb minden és mindenki előkerül. Ez éltette, ugyanakkor – ki ne ismerné e zavarba ejtő érzést – ez volt legnagyobb félelme is. Mert mindannak, ami a föld alól előkerül, nem állítja éppen, hogy ne volna már köze ehhez a világhoz – hiszen van-e, ami inkább meghatározná bennünket, mint éppen az örökké háborgó alvilág –, mégis, hajdan zúgó, eleven vérárama többé nem csatornázható vissza az elkésett jelen zavaros idejébe, hacsak nem az örök körforgásba, amit, megjegyzem, mondja, szintén nem kell lebecsülni. De ami onnan előkerül, az magát a reményt öli meg. Inácio pecsétes házikabátját cigarettahamu ütötte, apró, kerek lyukak borítják, mintha egy törpekommandó eresztett volna bele egy géppisztolysorozatot.

A villogó, színes neonfeliratot, mondja Inácio, a Times Square-en látta, amikor életében először és utoljára járt ott, ahová egy igazságügyi orvosszakértői konferenciára hívták meg. Láttára kivert a víz, mondja, ahogy a semmiből egyszer csak fölém magasodtak a bennem élő fohász betűi, *protect me from what I want*, egy pillanatra a földbe gyökerezett a lábam, és higgye el, ezt nem pusztá szófordulattól mondom, mert a félelmem a lehető legszorosabban kötődött a föld alatti világ szüntelen, delejes vonzásához. Hogy a holtakat, mint egy megemésztetlen, ocsmány lakomát, egyszer csak kiokádja magából a föld, s mi élők szemközt találjuk magunkat maradványaikkal, csontjaikkal, tárgyaikkal, melyeknek nyelvét nem beszéljük, melyeknek üzenetét nem tudjuk megfejteni, ettől félttem, mondja.

Az angol- és németórák ólmos, végtelen délutánokba vesző unalma, míg odakint, a patika háza előtti, akkor még névtelen, lombos kis téren (a Googlemaps szerint ma *Praça Guiomar da Silva Almeida*) a többiek már javában gyülekeznek, Joãozinho, Serginho, Chiquinho, Malandro, Cubo, a Colos, meg a többiek, és egy kiscsaj, Amélia, az örökös kapus. Elég jól védett különben, a Facebook szerint most aktuárius, tudja, mi az, kérde Inácio, biztosítási matematikus, ki se néztem volna belőle, álmodozó, sötétbőrű kis *mulata* volt, vetődés közben, ki tudja, talán már akkor kalkulálgatta a sérülés valószínűségét – s vajon, veti közbe Inácio, és rám néz a táskás szemével, akad-e égetőbb kérdés a sérülés valószínűségénél –, a testével írta le a görbét a levegőben, mi marhák meg azt hittük, szimplán csak vetődik. Már csak Inácio és Rodolfo hiányoznak, odakint türelmetlenül passzolgatnak, kapura rúgnak, de a meccs nélkülük nem tud elkezdődni, Rudi az egyik csapat örökös kapitánya. A föld alatti világ porózus nyelvét meg kellett fejténie, ha nem akart maga is elenyészni, ha nem

akarta, hogy csontjai szétmálljanak és ragyás kőkristály formájában ütközzenek ki a föld beteg felszínén.

Rudiii, hagyjál béékéén, megmondlak anyának.

Nem igaaz, nem téged szeret jobban.

Tudod, kit rúgjál seggbe.

Rudiii, hol vagy, haza kell mennünk.

Rudi, gyere elő, ne csináld.

Seggfej.

Ehhez azonban nem volt elég sem a német-, sem az angolóra. Ehhez meg kellett tanulnia a csontok nyelvét, meg kellett hallania a csontok zenéjét. Visszatérő álma volt, hogy egy meredély szélén, egy tömegsír fölött áll, lenéz, és nem hall semmit, nem hallja a bátyja hangját, ahogy egyre hívja, erre, Inácio, erre, itt vagyok!, nincs hang, az álmoknak nincs hangsávja.

*

Inácio Rainer Maria Späth apai nagyanyja, Liselotte Späth (néé Reichert), szakképzett ápolónő, újdonsült, második férjével, a patikus Rainer Eberhard Späthtel Hamburgból Dél-Brazíliaba hajózik. A hajó neve Königin Luise. Liselotte és Rainer Eberhard egy mainzi katonai kórházban ismerkednek meg, ahol Rainer Eberhard gázmérgezésben fekszik. Liselotte hűvös kezének tapintása Rainer Eberhard lázas homlokán. Az ápolónők kikeményített, fehér főkötője a kórházudvaron, mint vitorlák egy nyugodt, alkonyi tengeren. Itt a fiatal Liselotte látható a Königin Luise fedélzetén, szikrázó napsütésben, amint egy *liegestuhl*-ban fekvő békésen levegőzik. Az egész kontinenst bejáró spanyolnátha és a háborús emlékek alig kivehetők; nem látszik, hogy Liselotte épp egy hősi halált halt férjet, Rainer Eberhard pedig egy dél-német kisváros patikáját hagyja hátra, s hogy a több hetes, napsütéses hajóúton a *Heimat* visszahúzó ereje mintha egyre gyengülne, mintha egy hullámsírba vesző hajó egyre gyengülő segélyhívása lenne. Végül már csak a vitrinben őrzött meissenai porcelán, a nipppek és a csiszolt gyógyszeres üvegcsék mellett megőrzött nyelv tanúskodik hajdani életükről.

Inácio óvodába nem jár, napjait *Omával* tölti Itapetininga zsúfolt kis patikájában. Persze hogy patikusnak mentem én is, mondja legyintve, mint aki kezdeti megalkuvását már csak a jövő akkor még kiismerhetetlen távlatából nézi, de aztán másként alakult. Persze, mindig minden *másként* alakul. Ez a másként volna maga az élet. Elege lett a máskéntből. Azt akarta, hogy legyen minden megint úgy, ahogy volt, amikor még nem *az élete* volt az idő, hanem csupán a napok megnyugtatóan egyforma egymásutánja. Azt akarta, hogy üljék körül az itapetiningai, még *odaatról* hozott damasztabrosszal megterített ünnepi ebédlőasztalt *Oma* hetvenedik születésnapján. Ő, Apa, Anya, Oma, Opa, a bátyja, Rudi, a nővére, Rosa, a húga, Cíntia, és Rolfi, a dakszli.

Dachshund.

Azt akarta, hogy Oma dühöngjön, amiért Opa megint leette a hófehér ingét.

Sőt, beszédében nem *átallott* több ízben Oma koráról is említést tenni. *Ach, Rainer, ich bitte Ihnen.*

*

Azon a júniusi reggelen a csillogó koponya látványára ismét élesen kirajzolódott a *másként*

(*táá – téé*)

sötét körvonala. Az önkéntelenül, hangosan kimondott szóra a temetőben mellette álló fotóriporter felkapja a fejét és kérdőn ránéz. A többit már csak magában teszi hozzá.

Övök volt Itapetininga egyetlen patikája, a Farmácia Späth. Bizonyos készítményeken márkanévként volt feltüntetve: Späth köhögés elleni pasztilla, Späth rázókeverék, kígyómarás elleni szérum, ilyesmi. Megbecsült név volt az egész államban, fáradságot nem kímélve, távoli kisvárosokból jöttek az orvoságaikért. Oma egyszer mutatott neki néhány szép, régi fiolát, kék meg zöld csiszolt üvegcsét, melyeket cirkalmasan megrajzolt, gót betűs matricák ékesítettek. Az öregek, mondja Inácio, az itapetiningai temetőben nyugszanak, ahová később Anyát és Apát is temették. Minden évben november elsején, halottak napján, a családi sírnál találkozik az országban szétszórta élő testvéreivel, most már persze Rudi nélkül. A gazolás, a sepregetés, a murvázás és a virágok beültetése után bevágódnak kiváló úttartással rendelkező német autókba, és behajtanak São Paulóba egy jó bifszteket enni. Minden évben ugyanoda, Churrascaria Rio Grande. Seu Raimundo melegen rázogatja Inácio kezét, Inácio melegen lapogatja Seu Raimundo hátát. Egyre inkább azon kapja magát, hogy keresi azok társaságát, akik még ismerték a szüleit vagy Rudit. Olyankor indokoltnak érzi, hogy él. Ezekon az estéken Rosa és Cíntia nála alszanak, s hajnalban, amikor felriad valamelyik szokásos rémálmából, és egy korty tejért a konyhába menet hallja békés szuszogásukat, eszébe jut, hogy ő a rangidős férfi a családban.

Aztán az is eszébe jut, hogy miről álmodott.

A korán beépült német gyereknyelvre fokozatosan más idősíkok, más nyelvi rétegek rakódtak, míg a gyarmatosítók határozottságával tért foglaló portugál szavak egy napon csaknem teljesen be nem temették azokat. A nagyapjától örökölt német neve úgy maradt fenn, mint egy megfejtésre váró, talányos nyom.

Inácio úgy véli, okosabb lett volna, ha marad a patikában. Ha '79-ben, az akkor még jobbára aszfaltotlan kisvárosból nem költöznek Rudival São Paulóba. Ő beszélte rá, igaz, nem nagyon kellett, menni akart, jogot tanulni, igazságot tenni, szolgálni a szegényeket, a munkásokat, meg a világforradalmat vagy mi a francot. De mégis, ő beszélte rá. Elgondolkodva kibámul az ablakon, a szemközti ház ablaküvegén megcsillan az éppen lemenő nap. Egy patikában nincs ez a hajcihó, nincs ez a tolongás, izgatott, nemzetközi lökdösődés. Egy patikus nem médiasztár, nem országos ügy, hogy él-e, hal-e. Megint rágyújt. Nem bírt a seggén megmaradni a Rudi, az egyetemen röpiratokat terjesztett, s még szinte földet sem értek a főépület teraszáról aláhulló papírlapok, amikor az épületet a katonai rendőrség fegyveres kommandója vette körül, fényes nappal behatoltak és a gra-

bancuknál fogva bevitték őket. Az apparátus akkoriban már nemigen titkolta, mit művel. A bátyja eltűnése utáni második évben Inácio egy reggel arra ébredt, hogy elveszítette érdeklődését a rázókeverékek, a köhögés elleni pasztillák vagy a kígyómarás elleni szérumok iránt, és hidegen hagyja a családi hagyaték iránti hűség. Meg akart tanulni a holtak nyelvén, hogy megértse, ha a fivére csontjai szólnak hozzá. Az Embu-i csontváz exhumálása idején már öt éve nem tudott Rudi hollétéről.

A gyógyszerészdiplomája mellé három év alatt szerzett egy másikat, ott, azt az aranykereteset. Az igazságügyi orvosszakértői munka angol szakkifejezéseivel is fokozatosan tisztába jött, ezeket azonban a legritkábban volt képes szintaktikailag helyes sorrendben elhelyezni, és mondanivalója grammatikai szempontból is erősen kívánnivalót hagyott maga után. Orvosszakértő asszisztensi feladatainak elvégzésében azonban mindez aligha akadályozta. Így aztán, amikor 1985 júniusában a nemzetközi csapat megérkezett São Paulóba, nem okozott számára különösebb gondot, hogy kéréseiket a tőle megszokott alapossággal és gyorsasággal teljesítse. A külföldi kollégákkal érkezett szerény, visszahúzódo Richard Helmer is valamennyire beszélt angolul, Inácio azonban eljátszott a gondolattal, hogy a világhírű német tudóssal ő, Inácio Rainer Maria Späth, São Paulo helyettes igazságügyi orvosszakértőjének asszisztense a saját anyanyelvén beszélget, s ezzel valamiféle kivételes, meghitt kapcsolatot, valamiféle nyelvi buborékot teremt kettejük köré, melynek következtében Dr. Helmer, a nemzetközi sztár majd remélhetően a bizalmába fogadja.

Inácio kisfiú korában semmit sem szeretett volna jobban, mint valamiképpen kitűnni. Tízévesen határozottan kijelentette, hogy be fog kerülni az enciklopédiába. Oma mosolygott, biztatta, *gewiss, mein Schatz, gewiss*. Ez végre jó alkalomnak tűnt, mondta, és papucsos lábával finoman odébbtolta a dohányzóasztal alatt lábatlankodó macskát. A kanapét, a fotelokat és szőnyegeteket vastagon beleperte a fekete-fehér macska szőre, az egész lakás úgy nézett ki, mintha hónapok óta nem takarították volna, ami alighanem meg is felelt a valóságnak, minek következtében a macskahúgy orrfacsaró bűze lengte be a szobákat.

De mi felel meg a valóságnak?

Kicsit visszahallgattam a felvételt, hogy ellenőrizzem, a diktafonom jól rögzít-e.

*

A figyelem középpontjában kétségtelenül Romeu Tuma, São Paulo rendőrfőnöke, valamint saját főnöke, Dr. José Antonio de Mello, helyettes igazságügyi orvosszakértő állt, s a helyzet – kiváltképp megfelelő szintű némettudás híján – Inácio számára aligha volt túlságosan reménytelen. Az alkalom azonban kétségtelenül felkínálta magát, mint a favallákból a város utcáit elárasztó kis kurvák, noha Inácio soha nem vette igénybe szolgálataikat, már csak ideológiai meggyőződésből sem. Aztán meg testi adottságokkal, mondja, oly módon volt elkényeztetve, hogy erre nem volt szüksége. Szép fiú voltam, na. Olajos, barna bőr, mézszínű haj, örökké csodálkozó, búzakék szemek. Talán majd most, gondolta akkor Inácio. Pontban negyed hétkor belenézett a borotválkozó tükörbe, hogy felmérje

aznapra újra termelődött, sűrű, sötét borostáját. Mint valami elvetemült bűnöző. Kialvatlan vagyok és kimerült.

Előző este, a São Paulo-i Törvényszéki-Orvosszakértői Intézet laboratóriumában kollégáival az éjszakába nyúlóan készítették elő a terepet a másnap érkező nemzetközi szakértői csapat számára. Amerikaiak, nyugat-németek, az izraeliektől megfigyelőként Menachem Russek, a náci háborús bűnüldözés rangidős főnöke, a Wiesenthal Központ részéről pedig a texasi fenomén, Clyde Snow. Örületes névsor. Az egész ügy oly módon hullott az ölükbe, mintha maga Iemanjá, a tenger istennője küldte volna, s ez alighanem így is volt. Végül is a pasas az ő partjaiknál fulladt meg, és az ő körzetükben lett eltemetve. Mi lett volna, ha mondjuk, Rionál vagy Bahiánál úszik be ez a barom a hullámtörésen túlra. Akkor nem ő, Inácio Rainer Maria Späth várakozott volna izgatottan arra, hogy végre elkezdődjék a nap, amikor megismerkedhet szakmája krémjével, a sztárok sztárjaival. Tenyerét néhányszor végigsimította barna arcbőréen, ami a mostanra erősen megereszkedett állaga helyett akkor még úgy feszült arcának finom csontozatára, mint egy szattyánbőr kesztyű a kézre. Oma hordott ilyen kesztyűket, amelyeket később Inácio anyja örökölt meg. Négy gyerek mellett ebben a porfészekben most hová vegyem fel, dohogott Anya, és bosszúsán egy fiók mélyére vágta a finom, csipkével áttört, vajszínű holmikat. Férje német családja néha tényleg az agyára ment. Ilyenkor visszavágyott Recife színes, laza, nagyvárosi forgatagába; a gyerekkori karneválok bő konfettiesőjébe, Boa Vistába, a város zsidónegyedébe, s azon belül is a *pletzelére*, a Praça Maciel Pinheiróra, ahol a házuk volt; a Capibaribe folyóhoz vezető, kanyargós Rua Imperatrizre, Madame Clara előkelő ruhaüzletének fényes környékére, a João Barbalho iskolára, és hajdani legjobb barátjára, Leopoldo Nachbinra, akit a szülei Franciaországba küldtek tanulni, és aki később ugyan Brazília legnagyobb matematikusa lett, de a barátságuk a távolságok miatt sajnálatosan megfeneklett. Egyszer egy kávéra összefutottak São Paulóban, ahová Leopoldo egy előadást jött tartani. Egy órán keresztül kedvtelve fürkésztek a másik megnyugtatóan ismerős vonásait, de már nem tudtak egymásnak mit mondani.

*

Anya pártolta a városba költözésüket, Apa örjögött. Mi lesz a patikával, mi lesz velük, öregekkel, mi lesz a családdal. Legalább a testvéreitekre gondolhatnátok. Inácio harmadik gyerek volt, s olthatatlan kitűnni vágyásának alighanem ez lehetett logikus magyarázata. Éppen ezért a testvéreire *leve* mindig gondolt, a nem-gondolás azt jelentette volna, hogy ő, Inácio, nincs is.

Szomorú, búzakék szemével rám néz, hogy értem-e. Bólintok. A bátyja eltűnése után azonban a családban erre semmi esélye nem volt. Minden csak róla, Rudiról szólt, az eltűnt legidősebb fiúról. Az élőkkel anyja már nem törődött. Talán majd most, gondolta Inácio 1985 júniusában.

Oma vajszínű kesztyűjét Inácio is a sublótfiókban tartotta. Sőt, maga a sublót is Omáé volt, az a drabális, háromfiókos német barokk építmény (*Schublade*), amelyik úgy uralta Inácio három szobás, szűkös, São Paulo-i lakását, mint valami kezeletlen kinövés egy kellemes arcot. A többieknek nem kellett, illetve nem tudták volna hová tenni. Na persze.

*

Vajon honnan ez a végtelen bizakodás az anyagban? Mintha az anyag nem lenne képes szégyentelenül hazudni. Mintha a csontok nem tudnának a tárgyilagosság búbjával elandalítani, a bizonyosság ígéretével elcsábítani. Mintha, merengett Inácio, csakis a tudomány lehetne a hit forrása, és nem maga a hit. Egy nő, aki éjszaka, a széttúrt ágyban a füledbe suttozja, hogy ne hallgass senki másra, én hiszem, hogy jó ember vagy. Inácio, aki mint rendesen, a kétségbeesett kétely és a száraz beletörődés között ingadozott, behabozta az arcát az apjától örökölt mókusszőr ecsettel, aztán alulról fölfelé óvatos csíkokat húzott a cserélhető pengéjű borotvájával. Gillette márkájú pengét használt, mint az apja, abban bízott. Mindegyik penge, külön-külön, kék színű márkafelirattal ellátott papírba volt csomagolva, s ez mintha emelte volna értéküket, mintha egyedi, kézműves darabok lettek volna. Egy valóságos marketingtechnikai trouvaille, emlékezett Inácio lelkesen. Mostanra már szakállt növesztett, hogy ne kelljen borotválkoznia. Szakállának dús, erős, ősz szálai úgy tekeregtek az állán, mint egy zsúfolt gyógyfarm lakói. Leginkább egy mélabús, elhanyagolt görög filozófusra emlékeztetett.

*

Előző nap, miután feltárták a sírt Embuban, Romeu Tuma rendőrfőnök vadonatúj, sötétkék öltönyében és divatosan széles, ezüstszürke nyakkendőjében kiállt az újságírók elé, s kellemes, mély orgánumát kieresztve, ünnepélyesen közölte velük, hogy a Halál Angyala most már bizonyosan és egészen halott. Hogy ő ezt kategorikusan kijelentheti. Tömött, fekete bajusza alatt halvány mosoly bujkált. Nagy nap volt ez az ő életében.

Micsoda istenverte pojáca.

Hiába igyekezett, Inácio képtelen volt uralkodni a vonásain. Az érzelmei úgy ültek ki az arcára, mint lelkes focidrukkerek a lelátóra. Ezt kedvelték benne a nők is, hogy átlátszó, mint egy hegyi patak vize, s így nem érezték veszélyben magukat (ezzel áltatta magát), s ha ez bizonyos magánéleti előnyökkel járt is, szakmai szempontból aligha volt szerencsés. Így csöppet sem pusztán a véletlennek volt tulajdonítható, hogy csaknem negyvenévesen még mindig csak helyettes igazságügyi orvosszakértő asszisztens volt, nem pedig helyettes igazságügyi orvosszakértő, ne adj isten, maga a nagyfőnök. Igaz, ehhez a kései pályaváltás is hozzájárult. Inácio érthetetlen, sőt, felelőtlen vakmerőségnek gondolta, hogy alig emelték ki a csontvázat a Nossa Senhora do Rosário temető sírjából, Romeu Tuma rendőrfőnök, pusztán a szenzációhajhászás kedvéért, máris sietett kijelentéseket tenni a tetem személyazonosságát illetően.

Nem az a kérdés, hogy ki a gyilkos, hanem hogy ki az, aki előkerült.

Ki a megmondhatója. A megmondható nem mindenható, de ő áll a legközelebb hozzá.

Felfuvalkodott hólyag.

Az újságírók és fotóriporterek egymás sarkára hágva igyekeztek a festői Embu temetőjében lezajlott események minden szenzációdús másodpercét hiánytalanul rögzíteni. Inácio ez alatt a reggeli párába vesző dombok irányába nézett.

Vajon lehetséges-e mindent hiánytalanul rögzíteni?

Csak a csontok kopogása hallik.

Embú das Artes São Paulo állam jezsuiták alapította, kétszázézer kisvárosa, a művészetek és művészek, kézművesek és turisták vásárokkal tarkított népszerű zárandokhelye, melynek talányos jelszava a város címerén olvasható: *Genynum genys* (noha így, ebben a formában alighanem hibás, okoskodik Inácio, minimum bizonytalan jelentésű, ezt mondják a hümmögve fejüket vakaró, latinos haverok is).

Inácio közvetlen főnöke, a megfontolt és tartózkodó Dr. José Antonio de Mello igyekezett a Tuma kijelentése által okozott lavinát némiképp feltartóztatni, a helyzet azonban addigra már kezelhetetlenné vált. De Mello, aki a tetem koponyáját a riportereknek bemutatta, másnap sietett kijelenteni, miszerint *nagyon, nagyon* nehéz lesz egyértelműen megállapítani, hogy a megtalált tetem valóban a mondott személyé-e. Hogy ezen kívül de Mello még mit gondolt magában, azt Inácio csak sejtette.

Hihihí, hahaha. Nicht witzig, Rudi, hau ab.

A főnök azonban előkelően rezervált volt, mint mindig, Inácio pedig látványosan dühöngött, mint mindig. Hol van ilyenkor a germán vére, sóhajtott Inácio, mindig csak ez a fárasztó, latinus vehemencia. Ami *coituskor* persze jó szolgálatot tett neki (akkor), a laborban azonban kifejezetten kínos volt. Ha már az arca ennyire árulkodó, Inácio igyekezett beszédébe lehetőleg semleges előjelű, tudományos szavakat keverni. Nem sejtette, hogy ezek is elárulják őt.

*

A nyitott sírnál a kövérkés Dr. de Mello hófehér ingben és indigókék nadrágban a sír mellé térdelt, s lenyúlt a csak üggyel-bajjal felfeszített koporsóba. Túl akart már lenni ezen a napon. A rendőreik addig ütötték, verték az ellenálló fedelet, amíg az végre engedett. Később Clyde Snow, a Wiesenthal Központ által kiküldött igazságügyi orvosszakértő, a szakma cowboy nehézfiúja a *Nightline* élő, egyenes adásában nem átalott odanyilatkozni, hogy rendőrökkel így kiásatni egy csontvázat körülbelül olyan, mintha csimpánzokkal végeztetnének szívátültést. Az általános felhördülés ellenére azonban abban mindenki egyetértett, hogy amikor senki nem akarta hinni, hogy végre meglett a negyven éve bújkáló, tömeggyilkos náci orvos, akkor különösen nem lett volna szabad ilyen trehány munkát végezni, hiszen bárki bármilyen indokkal beleköthetett. Amit késlekedés nélkül meg is tettek. Ki azért, mert azon az állásponton volt, hogy mindez csak a tömeggyilkos családjának újabb ármánya, miként Izrael fő nácivadásza, Menachem Russek vélte. Ki azért, mert a nyugat-németek nem egyeztettek sem az izraeliekkel, sem az amerikaiakkal, mielőtt a Duna-menti Günzburgban, a keresett személy gyerekkori pajtásánál, a családi cég alkalmazottjánál házkutatást végeztek, s ahol végül kazalnyi nyomravezető iratot találtak. Ki pedig egyszerűen az igazságügyi orvosszakértői szakma becsületének védelmében. Dohogtak, szitkozódottak. Az utolsó sírás is tisztább munkát végzett volna, mint ezek a félkegyelmű rendőrök. És persze igazuk volt. A brazilok mindenesetre jól megsértődtek, az amerikaiak pedig nem győztek emberük viselkedése miatt elnézést kérni.

Ha azt kérdené, mondja Inácio, hogy amikor letérdelt a sír mellé, Dr. de Mello fényes, fekete cipője vajon megcsusszant-e a kiásott, fekete földön, igennel kelle- ne válaszolnom. A cigarettája lefele görbülő hamuja éppen lehullani készült a nappali kőpadlójára, már csak egy vékony szál tartotta. A sírból kiemelt csontokat Dr. de Mello egy hosszúkás, műanyag dobozba helyezte, s csupán a barbár módon végzett exhumálás következtében megrongált koponyát tolta félre, amely utóbb, mint valami győzelmi skalpot, pusztá kézzel felmutatott az odasereg- lett tömegnek. Íme. Az ő teste.

Egy addig láthatatlan tárgy hirtelen láthatóvá vált. Képe még aznap bejárta a világot.

Kérdés, hogy mi az, ami láthatóvá vált. Vagy ki.

Vajon azé az emberé volt-e a törött koponya, akinek vélt hollétét többször je- lentették a nyolcvanas évek elejéig, mint ahány UFO-t sasoltak a Föld légtérében. Ahogy beszélt, Inácio arca kipirult az izgalomtól. Egy szép napon, mondta az akkor még iskolás tömeggyilkos egy osztálytársának, még benne leszek az encik- lopédiában, meséli Inácio. Persze vigyorog, mikor ezt meséli, ebben magára ismer, ez a közös bennük, benne és a halál angyalában, itt érintkezik két diszkrét halmaz. Aki nincs benne az enciklopédiában, az nincs is; ezt Inácio is így gondol- ta. Tele volt ambícióval az a német fiú, imádta a komolyzenét, a képzőművészet- tet meg a gyors autókat. Huss. Megnyerő külseje is előnyére vált, még a két metszőfoga közti jellegzetes rés is bizalomgerjesztően emberi volt.

Egy koponya fogatlan mosolya, egy rés hült helye.

Elkéstetek, nyavalyások, nem kaptok el soha.

Telt, de nem múlt az idő. Harminc évvel később Inácio ezt olvasta a *Folha de S. Paulo* előző havi, 2014. április 25. számában, a katonai diktatúra életbelépésének hónapra egyező, ötvenedik évfordulóján:

A brazil katonai diktatúra (1964–1985) éveit alatt bevallottan több politikai fo- goly meggyilkolásában és megkínzásában tevékeny részt vállaló Malhães ezre- dest péntek reggelre virradóan holtan találták lakásában. A rendőrség közlemé- nye szerint biztosnak látszik, hogy nem egyszerű rablógyilkosok végeztek a volt hóhérral. A 76 éves Malhães-t három ismeretlen férfi gyilkolta meg Nova Iguaçu-i lakásán, az áldozatot az elkövetők megfojtották.

A Rio de Janeiro-i rendőrség közleménye szerint a gyilkosok csütörtök éjsza- ka törtek be Malhães lakásába, ahonnan több számítógépet és a volt ezredes gyűjteményébe tartozó fegyvereket is elloptak.

A brazil Nemzeti Igazság Bizottsága (CNV) előtt Malhães korábban azt mond- ta: sohasem bánta meg, hogy a katonai rezsim annyi embert ölt meg, „amennyit csak lehetett”. A nyugállományú ezredes azt is bevallotta, hogy számtalan poli- tikai foglyot megkínzott, majd pedig elrejtette holttestüket. „A kötelességemet teljesítettem és ezt sohasem bántam meg” – mondta Malhães a diktatúra 21 évé- nek büntetteit vizsgáló bizottság előtt.

A rendőrség vélekedése szerint, az ezredes kiterjedt archívumát akarták a nemzeti vizsgálóbizottság elől eltüntetni (Comissão Nacional da Verdade). A cikk megjelenésének idején Inácio már egyedül élő, csípőzületi porckopása kö- vetkeztében nehezen járó nyugdíjas. Felesége sok éve halott, gyermekük nem

született, és Rudi holtteste sem került elő. Ezt azonban *akkor*, annak a másik embernek a feltárt sírja mellett állva még nem sejtette. Ellenkezőleg, a remény korábban soha nem tapasztalt hullámai csaptak át rajta és átmosták, mint egy jótékony beöntés.

A cikket később visszacsúsztatta az iratrendező szekrény megfelelő dossziéjába, a dossziét pedig visszahelyezte az iratszekrény megfelelő sorába.